

Elżbieta Grażyna Dąbska

Zespół Szkół przy Ambasadzie RP w Paryżu
Paryż

Pisać, jak to łatwo powiedzieć –
projekt podręcznika do nauki pisania
na poziomie średnio zaawansowanym
autorstwa E.G. Dąbskiej i E. Lipińskiej

Podręcznik do nauki pisania na poziomie średnio zaawansowanym autorstwa E.G. Dąbskiej i E. Lipińskiej o roboczym tytule *Pisać, jak to łatwo powiedzieć* będzie zmienioną i udoskonaloną wersją skryptu U. Awdiejew., E.G. Dąbskiej i E. Lipińskiej *Jak to napisać? Ćwiczenia redakcyjno-stylistyczne dla studentów polonijnych* z 1986 roku. Autorki napisały go, opierając się na dwóch pozycjach: *Ćwiczeniach redakcyjnych* i *Stylistyce dla obcokrajowców*.

Jak to napisać?... wchodzi w skład serii Biblioteka Pomocy Dydaktycznych do Nauczania Obcokrajowców Języka i Kultury Polskiej, wydawanej przez Instytut Badań Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego i odpowiadającej na potrzeby studentów uczących się języka polskiego jako obcego w Instytucie Badań Polonijnych oraz w innych ośrodkach w Polsce i za granicą. Podręcznik ów miał na celu pomoc w nauczaniu się i doskonaleniu sprawnego posługiwania się językiem polskim w formie pisanej, a szczególną uwagę zwrócono w nim na dostosowanie formy wypowiedzi do sytuacji oraz typu kontaktu. Składa się z następujących części:

Odmiana oficjalna i nieoficjalna
Składniowe i leksykalne wyznaczniki stylu. Ćwiczenia kompozycyjne. Wybrane zagadnienia
Pisma użytkowe. Techniki skracania tekstów

W części *Odmiana oficjalna i nieoficjalna* przedstawiono funkcje komunikacyjne, w części *Składniowe i leksykalne wyznaczniki stylu...* – ćwiczenia kompozycyjne, dotyczące wybranych zagadnień, odnoszących się do wyznaczników stylu; w części *Pisma użytkowe...* przedstawiono różnego rodzaju teksty pisane, np. ogłoszenia, życzenia, listy, podania, wzory wypełniania formularzy, oraz przykłady i ćwiczenia mające na celu udoskonalenie techniki pisania. Założeniem było unocznienie różnic między oficjalną i nieoficjalną odmianą języka oraz kształcenie umiejętności dokonywania wyboru właściwej odmiany.

Jak to napisać?... to pozycja, która wówczas była jedyną pozycją tego typu i właściwie do tej pory nią pozostała.

Autorki zdają sobie jednak sprawę z pewnych niedostatków skryptu z 1986 roku, a jednocześnie widzą potrzebę przygotowania nowoczesnego, funkcjonalnego podręcznika do nauki pisania, podręcznika wychodzącego naprzeciw oczekiwaniom zarówno uczących, jak i uczących się języka polskiego jako obcego. Stąd decyzja o przystąpieniu do pracy nad nową wersją. *Jak to napisać?...* będzie podstawą, z której autorki chcą korzystać, nie zrezygnują z wielu pomysłów sprzed 14 lat, jednakże ze względu na liczne zmiany, inny układ, próby unowocześnienia podręcznika postanowiły zmienić tytuł, którego robocza wersja brzmi *Pisać, jak to łatwo powiedzieć*.

Dokonywanie zmian, poprawek, eliminowanie niektórych elementów oraz wprowadzanie nowych to w dużej mierze efekt gromadzenia opinii nauczycieli korzystających z podręcznika, uwag zamieszczanych w różnych publikacjach, a także, czy może przede wszystkim, własne doświadczenia autorek nabyte podczas długoletniej pracy z różnymi grupami słuchaczy.

W powiązaniu z pracami nad certyfikacją znajomości języka polskiego jako obcego i przygotowaniem do opracowania egzaminów certyfikacyjnych omawiany podręcznik będzie miał na celu przygotowanie studentów do egzaminu biegłości na poziomie średnim ogólnym. Niektóre fragmenty i trudniejsze ćwiczenia mogą również pomóc w przygotowaniu egzaminu na poziomie średnim specjalistycznym. Będą one zaznaczone.

Materiał zostanie dostosowany do kształcenia wymaganych na certyfikowanym egzaminie biegłości umiejętności, które na poziomie średnim obejmują w pisaniu zdolność tworzenia krótkich wypowiedzi (15–20 słów), dłuższych sformalizowanych pism (50–80 słów), a także dłuższych form kreatywnych z zachowaniem odpowiedniego stylu. Uwzględnione będą role komunikacyjne, które determinują charakter i cel wypowiedzi, a dobór tekstów, ćwiczeń oraz tematyki zgodny będzie z katalogiem funkcjonalno-pojęciowym.

Układ podręcznika zostanie zmieniony w stosunku do pierwszej wersji. Będzie się składał z dwóch części. Część pierwsza zatytułowana: *Ćwiczenia stylistyczne. Wybrane zagadnienia*, ma na celu prezentację przykładów oraz dostarczenie uczącemu się różnorodnych ćwiczeń przygotowujących do samodzielnego pisania tekstów – krótszych i dłuższych, dostosowanych do potrzeb, sytuacji i odbiorców. Ćwiczenia mają pomóc w swobodnym wyrażaniu na piśmie własnych myśli w poprawnej formie gramatycznej oraz zgodnie z wymogami stylistycznymi.

Oto lista tematów zawartych w części pierwszej:

1. *Zdanie pojedyncze rozwinięte*
2. *Układanie akapitów z serii zdań pojedynczych*
3. *Zdanie pojedyncze zamiast zdania złożonego*
4. *Przekształcanie grup zdań pojedynczych w zdanie złożone*
5. *Użycie synonimów i wyrazów bliskoznacznych*
6. *Szyk wyrazów w zdaniu*
7. *Spójność tekstu*
8. *Sposoby wyrażania stosunku intelektualnego i emocjonalnego w formie oficjalnej i nieoficjalnej*
9. *Porównywanie*
10. *Odmiany języka. Style*
11. *Stylizacja*

Jak widać, cztery początkowe rozdziały poświęcone są operacjom na zdaniach pojedynczych i złożonych. W rozdziale pierwszym tworzenie zdań rozwiniętych pozwala na wzbogacanie treści tekstów, dokładne wyrażanie myśli, a także przestrzeganie pewnej dyscypliny językowej – poprawne wykonanie ćwiczeń ma doprowadzić do powstania **wyłącznie** zdań pojedynczych, gdy tymczasem praktyka pokazuje, jak wielka jest pokusa tworzenia zdań złożonych. Pokusie tej można ulec w następnym rozdziale *Układanie akapitów z serii zdań pojedynczych*, gdyż w oczekiwanych akapitach nie ma ograniczeń co do rodzaju użytych zdań. Ćwiczenia w układaniu krótkich fragmentów tekstu mają na celu wyeliminowanie powtórzeń, używania za krótkich zdań oraz pomoc w umiejętnym łączeniu zdań. Dla przykładu – z kilku krótkich zdań tworzymy fragment tekstu o tej samej treści:

Krystyna skończyła pracę. Krystyna wraca do domu ulicą. Ulica jest pusta. Jest wczesny wieczór. Wieczór jest ciepły. Jest wiosna. W mieszkaniach zapalają się światła. Okna są otwarte. Z wielu okien słychać dźwięki hymnu narodowego. Zaczyna się ważny międzynarodowy mecz piłki nożnej.

A oto proponowane rozwiązanie:

Jest wczesny, ciepły wieczór wiosenny. Po skończonej pracy Krystyna wraca do domu pustą ulicą. W mieszkaniach zapalają się światła, a zza wielu otwartych okien słychać hymn narodowy, rozpoczynający ważny międzynarodowy mecz piłki nożnej.

Układanie zdań pojedynczych ze zdań złożonych to zapoznanie studentów ze sposobami dokonania takich operacji, do których należą między innymi: użycie wyrażen typu: *w celu, wbrew, z powodu*, czy też rzeczowników odczasownikowych z odpowiednimi przyimkami. Pokazuje to również użytkownikom książki różnice w zastosowaniu obu typów zdań. W rozprawie czy w liście do rodziny znajdzie się zdanie złożone: *Nie poszedłem na zajęcia, bo bolała mnie głowa*, w usprawiedliwieniu skierowanym do dyrektora napiszemy: *Nie poszedłem na zajęcia z powodu bólu głowy*.

Przekształcanie grup zdań pojedynczych w zdania złożone to dalsze „wprawki” w swobodnym układaniu dłuższych zdań, w czym pomoże podanie licznych przykładów spójników oraz zaimków łączących zdania składowe zdań złożonych. Będzie to łatwiejsze dla studentów dobrze znających podstawy składni polskiej, dla wszystkich zaś stanie się okazją do powtórzenia pewnych zagadnień gramatycznych.

W rozdziale o szyku wyrazów po przypomnieniu zasad kolejności przydawek (zakłada się, że te wiadomości są już przyswojone) uwaga zostanie zwrócona na umieszczanie najważniejszych informacji na końcu zdania, co szczególnie ważne jest w piśmie, gdyż tu nie dysponujemy intonacją, która może pomóc w podkreśleniu wagi pewnych słów w wypowiedzi ustnej.

Ćwiczenia w układaniu akapitów, w przekształcaniu grup zdań pojedynczych w zdania złożone, a także ćwiczenia dotyczące szyku będą służyć za punkt odniesienia w budowaniu spójnych tekstów. W rozdziale poświęconym temu problemowi podane zostaną również inne środki służące osiągnięciu spójności.

W rozdziale o wyrażaniu stosunku intelektualnego i emocjonalnego podane zostaną funkcje komunikacyjne w odmianie oficjalnej i nieoficjalnej.

Charakterystyka poszczególnych odmian stylu ma na celu uzmysłowienie studentom różnorodności odmian języka, szczególnie w formie pisanej. Z niektórymi odmianami stykają się oni codziennie, może nie w pełni uświadamiając sobie, na czym polegają różnice pomiędzy nimi.

Stylizacja to materiał przeznaczony dla chętnych – uczących się i uczących; lekcja będzie opierała się na podaniu przykładów z literatury ilustrujących ten problem, który będzie potraktowany raczej jako ciekawostka oraz posłuży unaocznieniu możliwości wykorzystania różnych zabiegów stylistycznych w tekstach.

W części drugiej podręcznika zatytułowanej *Ćwiczenia w redagowaniu i komponowaniu* tekstów znajdują się różnorodne formy pisemne – od form krótszych po dłuższe. Planowane są następujące rozdziały:

1. *Zawiadomienie, zaproszenie*
2. *Pozdrowienia, życzenia, kondolencje*
3. *Adresowanie kopert, „schemat” listu*
4. *List prywatny – oficjalny i nieoficjalny. List do redakcji*
5. *List urzędowy. Reklamacja, zażalenie, protest*
6. *Ogłoszenia i odpowiedzi na ogłoszenia*
7. *Życiorys*
8. *Podanie*
9. *Plan*
10. *Opis*
11. *Charakteryzowanie*
12. *Streszczenie*
13. *Relacja (sprawozdanie)*
14. *Recenzja*
15. *Opowiadanie (tekst narracyjny)*
16. *Tekst argumentacyjny*
17. *Referat (tekst do wygłaszania)*

Teksty krótsze, do których należą zawiadomienia, zaproszenia, pozdrowienia, życzenia, kondolencje, ogłoszenia, powinny zawierać około 15–20 słów; podanie i życiorys – 50–60 słów; list urzędowy – 60–80 słów; opis oraz streszczenie półtorastronicowego tekstu z gazety – 80–100 słów; recenzja, relacja, charakterystyka – 120–150 słów; opowiadanie, referat – 250–300 słów.

We wszystkich lekcjach znajdują się podobne części. Na początku, w miarę potrzeby, zamieści się krótkie wprowadzenie do tematu. Następnie podane zostaną przykłady. Staraniem auterek będzie zgromadzenie jak największej liczby przykładów autentycznych – a więc tekstów różnych zaproszeń, zawiadomień, życzeń, ogłoszeń, fragmentów tekstów prasowych oraz literackich, listów znanych ludzi, podań, życiorysów, listów do redakcji itp. Dużą część przykładów stanowić będą autentyczne zadania studentów języka polskiego jako obcego.

Wyjaśnienia, podanie listy potrzebnych wyrazów, wyrażeń oraz innych środków prowadzących do zamierzonego celu to następna część. Na przykład w rozdziale na temat listów prywatnych student otrzyma rejestr nagłówek, początków oraz zakończeń typowych dla odmian oficjalnej i nieoficjalnej; w rozdziałach na temat spójności tekstów oraz tekstów wygłaszanych – odpowiednie wyznaczniki organizacji tekstu, łącznie z wtrąceniami typu *jak państwo zapewne wiedzą, jak już wspomniałem*.

Tu również będzie miejsce na zasygnalizowanie ewentualnej potrzeby odwołania się do znajomości problemów gramatycznych (np. użycie imiesłowów, rzeczowników odczasownikowych) czy też na zachęcenie do powtórzenia pewnej partii materiału. Otwiera to jednocześnie możliwości ścisłej korelacji kursu nauki pisania z zajęciami z zakresu gramatyki.

W podręczniku znajdują się różne typy ćwiczeń. Będą to ćwiczenia z lukami – do uzupełnienia wyrażeniami podanymi w poleceniu bądź do odgadnięcia przez uczącego się. Będą również ćwiczenia na rozpoznawanie typu tekstów, np. spośród podanych zaproszeń trzeba wybrać oficjalne i nieoficjalne lub określić styl – naukowy, potoczny, artystyczny podanych „próbek”.

Wreszcie – na podstawie podanych wiadomości i przykładów – samodzielne tworzenie tekstów, bądź zgodnie z poleceniem, bądź jako reakcja na podany tekst, np. odpowiedź na zaproszenie, zrekonstruowanie prośby o informację na podstawie tejże otrzymanej informacji, napisanie dwóch listów – oficjalnego i nieoficjalnego na ten sam temat.

Szata graficzna również ulegnie zmianie w stosunku do pierwszej wersji. Zamiarem autorki jest umieszczenie estetycznych ilustracji oraz wyrazistych rysunków pozwalających na rozróżnianie poszczególnych odmian języka.

Na końcu książki znajdują się rozwiązania ćwiczeń, tam gdzie okaże się to możliwe. Wszystkie objaśnienia, podobnie jak w wersji z 1986 roku, będą napisane po polsku. Planowane jest również umieszczenie dodatku, w którym znajdują się różne teksty, z języka pisanego i mówionego (tu wykorzystany zostanie *Wybór tekstów języka mówionego mieszkańców Krakowa*) stanowiące materiał do dodatkowych ćwiczeń prowadzonych według inwencji lektora. Inwencji tej nie zastąpi żaden podręcznik, autorki jednak żywią nadzieję, że *Pisać, jak to łatwo powiedzieć* będzie dużą pomocą w doskonaleniu sprawności pisania dla uczących i uczących się języka polskiego jako obcego.